

IPET OD DIAGNOZY DO REALIZACJI

Przeczytanie orzeczenia i analiza dokumentów nie wystarczą, by poznać dziecko. To wychowawca ma szczególną możliwość obserwowania dziecka w najróżniejszych sytuacjach – dlatego udział nauczycieli w ocenie funkcjonowania ucznia w szkole jest niezbędny, a ich obserwacje niezwykle cenne.

Pod lupą – ocena funkcjonowania

Ważnym zadaniem zespołu przed rozpoczęciem przygotowywania IPET-u jest przeprowadzenie wielospecjalistycznej oceny funkcjonowania dziecka (WOFU). Orzeczenie bądź inne dostarczone dokumenty bywają sformułowane dość ogólnie, czasem są medycznym opisem choroby, nazwą dysfunkcji, zaś podane zalecenia nie muszą w pełni odpowiadać nowej sytuacji edukacyjnej i społecznej ucznia. Dlatego w celu uporządkowania i pogłębienia wiedzy o uczniu **wszystkie osoby** z nim pracujące, po zakończeniu okresu aklimatyzacji, przeprowadzają obserwację podczas zajęć obowiązkowych, specjalistycznych oraz nieobowiązkowych, w zabawie, w czasie wolnym. Ocena funkcjonowania to proces niezbędny dla właściwego przygotowania IPET-u oraz, co najważniejsze, jak najlepszego poznania dziecka.

WOFU to złożony proces rozpoznania, którego celem jest ocena poziomu wiedzy i umiejętności, potrzeb, zakresu możliwości i ograniczeń. Jest prowadzona w przedszkolu/szkole, gdzie przebywa dziecko, czyli w warunkach naturalnych placówki. Ma charakter diagnozy funkcjonalnej, czyli rozpoznawania możliwości radzenia sobie w różnych kontekstach, zasobów kompensacyjnych, uwarunkowań środowiska, w którym dziecko przebywa, analizy mechanizmów wpływających na aktywność dziecka w określonych, konkretnych okolicznościach.

Wnikliwie przeprowadzona WOFU dostarcza informacji m.in. o:

- indywidualnych potrzebach rozwojowych i edukacyjnych, mocnych stronach, predyspozycjach, zainteresowaniach i uzdolnieniach ucznia;
- w zależności od potrzeb – koniecznym zakresie i charakterze wsparcia ze strony nauczycieli, specjalistów, asystentów lub pomocy nauczyciela;
- przyczynach niepowodzeń edukacyjnych lub trudności w funkcjonowaniu ucznia, w tym **barierach i ograniczeniach utrudniających**

funkcjonowanie i uczestnictwo ucznia w życiu przedszkolnym lub szkolnym;

- w przypadku ucznia realizującego wybrane zajęcia wychowania przedszkolnego lub zajęcia edukacyjne indywidualnie – **napotykanym trudnościach w zakresie włączenia ucznia w zajęcia realizowane wspólnie z oddziałem przedszkolnym lub szkolnym**, a w przypadku innej formy wychowania przedszkolnego – wspólnie z grupą;
- efektach działań podejmowanych dotychczas w celu przezwyciężenia trudności.

Im trafniej rozpoznane są mocne strony i prognozy rozwojowe (strefa najbliższego rozwoju), tym trafniej będzie skonstruowany IPET w oparciu o te zasoby jako szczególną „siłę napędową”.

Zespół powinien przeprowadzić WOFU co najmniej dwa razy w roku – pierwszą po czasie aklimatyzacji dziecka w przedszkolu, szkole lub placówce, kolejną zazwyczaj pod koniec roku szkolnego. W razie potrzeby ocena funkcjonowania jest przeprowadzana częściej. Istotnym jej elementem jest ocena efektywności indywidualnego programu edukacyjno -terapeutycznego. W miarę potrzeb, konieczna może być modyfikacja programu. Okresowej wielospecjalistycznej oceny poziomu funkcjonowania ucznia i modyfikacji programu dokonuje się, w zależności od potrzeb, we współpracy z poradnią psychologiczno-pedagogiczną, w tym poradnią specjalistyczną, a także – za zgodą rodziców ucznia – z innymi podmiotami.

Forma dokumentowania zdobytej wiedzy może być różna, nie ma jednego, przyjętego wzoru, formularza WOFU. Może być to zeszyt, karta, arkusz. Ważne, aby znalazły się w nim wyczerpujące informacje zdobyte przez wszystkich członków zespołu specjalistów, nauczycieli, wychowawców. Decyzję o formule dokumentu – graficznej i merytorycznej, warto podjąć w zależności od potrzeb i uwspólnić na terenie szkoły.

Czy IPET może żyć – efektywne planowanie

Uczniowi posiadającemu orzeczenie organizuje się naukę w specjalny sposób. Do indywidualnych potrzeb rozwojowych, edukacyjnych i możliwości psychofizycznych ucznia trzeba dostosować program wychowania przedszkolnego lub program nauczania, ale również oddziaływania wychowawcze i profilaktyczne. Zadaniem zespołu jest przygotowanie IPET w terminie do 30 września (w przedszkolu, szkole, w której dziecko rozpoczyna

naukę) lub 30 dni od czasu złożenia orzeczenia. Istotne jest zwrócenie uwagi, iż przeprowadzenie oceny funkcjonowania, opracowanie IPET-u i jego realizacja należy do zadań **całego zespołu**.

Dyrektor zawiadamia pisemnie rodziców ucznia o terminie każdego spotkania zespołu i możliwości uczestniczenia w tym spotkaniu. Ponadto rodzice ucznia otrzymują kopię wielospecjalistycznych ocen i IPET-u.

Podczas spotkania omawia się wyniki oceny funkcjonowania i przygotowuje IPET. Podobnie jak w przypadku WOFU, nie ma jednego obowiązującego wzoru, arkusza IPET-u, natomiast Rozporządzenie w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych określa jego niezbędne elementy. . IPET opisuje rodzaj i sposób dostosowania warunków organizacji kształcenia specjalnego z wykorzystaniem technologii wspomagających kształcenie. Proponowana struktura dokumentu:

1. Ogólne informacje o uczniu.

2. Podsumowane wyniki WOFU (co utrwalamy, rozwijamy, nad czym pracujemy) z podziałem np. na obszary rozwoju: fizyczny, poznawczy, społeczny, emocjonalny. **Przykład:** *Obszar poznawczy. Nad czym pracujemy: Wydłużenie czasu koncentracji uwagi na wykonywanym zadaniu (obecnie max. 10 minut).*

3. Zakres i sposób dostosowania wymagań edukacyjnych z uwzględnieniem metod i form pracy. Co warto tu opisać:

- w jaki sposób będziemy pracować z danym uczniem, aby osiągnąć obowiązkowe cele kształcenia i treści nauczania zawarte w podstawie programowej (maksymalnie precyzyjne praktyczne zapisy – unikamy ogólników),
- jakie metody pracy sprzyjają przyrostowi wiedzy i umiejętności u tego ucznia,
- w jaki sposób i co będziemy oceniać,
- jakie zasady nauczania wprowadzimy i w jaki sposób dostosujemy rodzaj zadań w szkole i w domu.

Punkt ten będzie zawierał wszystkie niezbędne informacje do właściwego dostosowania, zindywidualizowania programu nauczania, aby był możliwy do realizacji dla tego ucznia. **Przykład:** *Ocenianie przyrostu wiedzy: indywidualnie,*

adekwatnie do stanu wyjściowego u danego ucznia oraz włożonego nakładu. Ze względu na trudności związane z występowaniem publicznym sprawdzanie wiedzy, rozmowy prowadzone indywidualnie po wcześniejszej zapowiedzi np.: Zapraszam cię dziś po lekcji, żebyś przeczytał mi notatkę z lektury.

4. Dostosowanie warunków edukacyjnych. W ramach dostosowania warunków nauki dopuszcza się zatrudnienie, z uwzględnieniem realizacji zaleceń zawartych w orzeczeniu, nauczyciela posiadającego kwalifikacje w zakresie pedagogiki specjalnej, specjalisty, asystenta, pomocy nauczyciela. **Przykład:** *Zatrudnienie nauczyciela posiadającego kwalifikacje w zakresie pedagogiki specjalnej – 10 godzin tygodniowo (w szczególności wsparcie na lekcjach....). Praca klasowa. Ograniczenie ilości zadań. Wydłużenie czasu pracy. Podział dłuższych poleceń na etapy oraz umieszczenie pytań pomocniczych.*

Dostosowania techniczne/pomoce do komunikowania się. Niezmiernie ważne są umiejętności komunikacyjne ucznia, porozumiewanie się z otoczeniem. Jeśli jest to konieczne, także z użyciem wspomagających i alternatywnych metod komunikacji (AAC). Wspomaganie komunikacji, uczenie i doskonalenie innych kanałów porozumiewania się służy integracji z rówieśnikami i wzmacnianiu uczestnictwa w życiu przedszkolnym lub szkolnym.

5. Zintegrowane działania nauczycieli i specjalistów prowadzących zajęcia z uczniem ukierunkowane na poprawę funkcjonowania. Do osiągnięcia jak najlepszego efektu podejmowanych działań niezbędna jest współpraca. Spójność wytyczonych celów i metod, jakimi się do nich dąży, współpraca, przepływ informacji – to podstawa sukcesu. Zespół nauczycieli, specjalistów i rodzice, opiekunowie dziecka, „to naczynia połączone”. Ich oddziaływania „spotykają się w dziecku”, dlatego bezsprzecznie powinny być wspólnie uzgodnione i podejmowane. Co warto tu opisać:

- dokonany wspólnie wybór najważniejszych (kilku!) celów do pracy na najbliższy czas (pół roku lub maksymalnie rok)
- szczegółowo doprecyzowane umiejętności, które będą rozwijać wspólnie u dziecka,
- metody, jakimi będą to osiągać.

Przykład: *Ćwiczymy komunikację, słuchanie innych oraz właściwe reagowanie na wypowiedzi, polecenia. Stosujemy w szkole i domu krótkie, proste,*

jednoznaczne komunikaty. W przypadku złożonych zadań wspomagamy się gestykulacją, przedmiotami, symbolami.

6. Formy i okres udzielania uczniowi pomocy psychologiczno-pedagogicznej.

Podstawowym celem pomocy jest wspieranie potencjału rozwojowego ucznia i stwarzanie warunków do jego aktywnego i pełnego uczestnictwa w życiu szkoły oraz w środowisku społecznym. Wszystkie planowane i realizowane działania mają docelowo przyczyniać się do zwiększania aktywności życiowej dziecka. Tu warto szczegółowo opisać, jakie formy wsparcia będą realizowane, przez kogo oraz w jakim wymiarze godzin oraz przez jaki czas. Do form pomocy psychologiczno-pedagogicznej zaliczają się:

- zajęcia rozwijające uzdolnienia,
- zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze,
- zajęcia specjalistyczne (korekcyjno-kompensacyjne, logopedyczne, rozwijające kompetencje emocjonalno-społeczne, inne o charakterze terapeutycznym),
- zajęcia rozwijające umiejętność uczenia się,
- zindywidualizowana ścieżka – dla uczniów, których stan zdrowia nie uniemożliwia ani znacznie nie utrudnia uczęszczania do przedszkola lub szkoły. Forma ta jest przyznawana na podstawie opinii poradni psychologiczno-pedagogicznej. Nie organizuje się jej dla uczniów objętych kształceniem specjalnym (edukacja tych uczniów opiera się na indywidualnych programach edukacyjno-terapeutycznych).

Przykład: *Zajęcia z logopedą x 45min tygodniowo. I semestr.*

7. Zajęcia rewalidacyjne – rodzaj/forma zajęć oraz wymiar godzin w tygodniu (min. 2 x 60 minut w tygodniu). Dopuszcza się prowadzenie zajęć w krótszym czasie, z zachowaniem ustalonego dla ucznia łącznego tygodniowego czasu tych zajęć. To szczególny rodzaj zajęć, gdyż rewalidacja to proces specyficzny i ciągły. Planując, warto szczególnie zindywidualizować zajęcia, gdyż ich założeniem jest wzmacnianie, rozwijanie funkcji niezaburzonych, usprawnianie zaburzonych, przywracanie do prawidłowego funkcjonowania społecznego, umożliwienia w miarę samodzielnego życia. **Przykład:** *Ćwiczenie umiejętności kontroli emocji, panowania nad gniewem, złością. Uczenie rozładowywania*

*nagromadzonych napięć w sposób bezpieczny i akceptowany społecznie.
Uczenie metod i technik relaksacji, odprężania się.*

8. Indywidualny program dla uczniów klas VII i VIII szkół podstawowych, liceów ogólnokształcących i techników powinien zawierać opis realizacji zindywidualizowanych, odpowiednio do specjalnych potrzeb ucznia, zajęć z doradztwa zawodowego – realizowanych w ramach podstawy programowej oraz zajęcia związane z wyborem kierunku kształcenia i zawodu realizowane w ramach pomocy psych-ped.

9. Działania wspierające rodziców ucznia. W wyniku spotkań z rodzicami być może uda się dostrzec, jakiej formy wsparcia potrzebuje rodzina. Może być to pomoc np.: w rozwiązywaniu problemów wychowawczych, dydaktycznych lub w rozwijaniu umiejętności wychowawczych. Jeśli nauczyciele, specjaliści nie czują się na siłach lub zakres wsparcia wykracza poza kompetencje placówki, warto wskazać rodzicom instytucję, która może udzielić wsparcia w danych zakresie, np.: medycznym, psychologicznym, pomocy społecznej. Warto pamiętać, że poza poradnią psychologiczno-pedagogiczną, w obrębie działania której znajduje się szkoła, pomocne mogą okazać się poradnie specjalistyczne, inne poradnie niepubliczne, NGO zajmujące się pracą z dziećmi i młodzieżą ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Te ostatnie niejednokrotnie posiadają ofertę nieodpłatną, ponieważ zdobywają pieniądze na swoją działalność z różnych grantów – co może być nie bez znaczenia dla rodzin, które zazwyczaj i tak ponoszą wysokie koszty związane z leczeniem i rehabilitacją dziecka.

10. Zakres współpracy nauczycieli i specjalistów z rodzicami ucznia. Tu warto zwrócić uwagę na współpracę w kontekście realizacji zadań szkoły. Należy ustalić wspólne cele oraz zadania szkoły oraz zakres wsparcia, jaki jest oczekiwany od rodziców.

IPET jest tworzony na okres, na jaki zostało wydane orzeczenie, czyli najczęściej na etap edukacyjny. Natomiast szczególnie w przypadku, gdy do placówki trafia nowe dziecko, bardzo trudno jest nauczycielom i specjalistom poznać je i przyjrzeć się uważnie jego funkcjonowaniu, mocnym i słabym stronom w tak krótkim czasie (30 dni).

Należy założyć, że IPET jest dokumentem „żywym” i zindywidualizowanym, dopasowanym do ucznia, warto go uzupełniać, modyfikować, w miarę potrzeb i poznawania dziecka. 3–4 lata dla rozwoju to bardzo długo. W tym czasie może wiele się zmienić w funkcjonowaniu dziecka, dlatego, jeśli IPET ma naprawdę

służyć dziecku, powinien „żyć”. Warto pamiętać, że o zmianach w IPE-cie należy poinformować rodziców oraz członków zespołu.

Ważne zmiany dla dyrektora i rodzica: Dyrektor szkoły, organizując pomoc psychologiczno-pedagogiczną, **uzgadnia warunki współpracy z rodzicami uczniów**, poradniami psychologiczno-pedagogicznymi, w tym poradniami specjalistycznymi, placówkami doskonalenia nauczycieli, innymi szkołami i placówkami (w tym specjalnymi), a także organizacjami pozarządowymi oraz innymi instytucjami działającymi na rzecz rodziny i dzieci. Dyrektor przedszkola lub szkoły może, **za zgodą rodziców**, wystąpić **z wnioskiem o diagnozę problemu ucznia** do publicznej poradni psychologiczno-pedagogicznej, kiedy działania szkoły nie poprawiają funkcjonowania ucznia (rodzic nadal będzie mógł zwrócić się bezpośrednio do poradni psychologiczno-pedagogicznej o pomoc).

Codziennosc – realizacja i modyfikacja

Spotkania zespołu powinny odbywać się co najmniej dwa razy w roku. Natomiast najcenniejsze są bieżące, krótkie rozmowy, konsultacje nauczycieli, specjalistów pracujących z dzieckiem. Warto rozmawiać o poziomie rozwoju umiejętności ucznia, nad jakimi aktualnie pracujemy, i metodach pracy oraz jej efektach.

Gotowość do dzielenia się doświadczeniami i obserwacjami z pracy z dzieckiem, bieżący przepływ informacji i wzajemna życzliwość to ważne elementy w pracy członków zespołu.

Dziecko miewa gorsze dni, etapy regresu, kryzysy, gdy pojawiają się nowe wyzwania, zadania edukacyjne, wychowawcze, społeczne. Każda z tych sytuacji może być inaczej postrzegana przez nauczycieli, dziecko może odmiennie reagować w zależności np. od formuły lekcji czy stylu pracy danego nauczyciela. Różnorodna forma zajęć dydaktycznych sprzyja różnorodności obserwacji i wniosków nauczycieli. Inaczej dziecko funkcjonuje na zajęciach indywidualnych ze specjalistą, inaczej w grupie rówieśników z nauczycielem, czy dobrze znanym wychowawcą. Zbiór tych obserwacji i doświadczeń jest kopalnią wiedzy i prawdziwym bogactwem zespołu pracującego z dzieckiem. Wraz z wiekiem, etapem rozwoju, procesem wspierania uczniowi mogą być potrzebne inne formy pomocy, dlatego bardzo istotne jest monitorowanie efektywności zaplanowanego i udzielanego wsparcia. A co za tym idzie, modyfikacja IPET-u.

Warto pamiętać, iż istnieje możliwość zmiany zapisów w IPET, jeśli w wyniku WOFU stwierdzono, że dane zajęcia nie są już potrzebne, należy zmienić ich rodzaj lub wymiar godzin. Temu służą spotkania zespołu, regularna ocena funkcjonowania, bieżąca obserwacja pedagogiczna i kontakty (osobiste, mailowe, telefoniczne) z rodzicami.

IPET to dokument ważny i potrzebny dla ucznia, nauczyciela, rodzica i specjalisty. Jeśli na etapie jego przygotowywania dołożymy starań, aby był rzetelny i prawdziwy, opisywał funkcjonowanie dziecka, a także racjonalnie i konkretnie określał potrzeby i formy wsparcia, niebawem dostrzeżemy korzyści.

- [Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 marca 2017 r. w sprawie szczegółowej organizacji publicznych szkół i publicznych przedszkoli \(Dz.U. z 2017 r., poz. 649\).](#)
- [Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach \(Dz.U. z 2017 r., poz. 1591\).](#)
- [Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym \(Dz.U. z 2017 r., poz. 1578\).](#)
- *Uczeń z zespołem Aspergera w szkole ogólnodostępnej*, red. Kłoda M., Pomorska K., ORE, Warszawa 2017.
- *Nauczyciel z Impetem*, red. Leśniak J., Kloc A., Regionalny Ośrodek Metodyczno-Edukacyjny METIS, Katowice 2015.

Opublikowała Katarzyna Stępnik